

Dr Elżbieta Gajek

Technologie mobilne w edukacji językowej – na przykładzie języka angielskiego

Termin „technologie mobilne” obejmuje swym szerokim zakresem urządzenia od prostych telefonów komórkowych do najnowszych osiągnięć techniki cyfrowej przeznaczonych do powszechnego użytku. Każdy rodzaj sprzętu wraz z dostosowanym do niego oprogramowaniem wprowadza inne możliwości wspomagania uczenia się języków obcych. W artykule zostaną wskazane techniki dydaktyczne służące uczeniu się języków obcych z wykorzystaniem różnego sprzętu i oprogramowania, zilustrowane przykładami. Podczas analizy warunków edukacyjnego stosowania technologii mobilnych należy zawsze brać pod uwagę indywidualne potrzeby uczących się: wiek, cele uczenia się języka obcego, poziom jego znajomości, doświadczenie językowe, kulturowe i techniczne oraz środowisko edukacyjne. Jeżeli chodzi o dzieci, należy pamiętać, że najpierw powinny być zaspokojone potrzeby podstawowe: wyżywienie, opieka zdrowotna i bezpieczeństwo, a potem można wprowadzać sprzęt mobilny do nauczania języków obcych. W przypadku dorosłych posiadających odpowiedni sprzęt większą uwagę warto skierować na kształcenie indywidualnych strategii uczenia się języków obcych z wykorzystaniem technologii mobilnych. W tekście zostaną omówione dylematy nauczyciela dotyczące pedagogiki i uwarunkowań społecznych, które należy wziąć pod uwagę w konkretnej sytuacji edukacyjnej. Tak więc głównym celem artykułu jest przedstawienie możliwości wykorzystania technologii mobilnych do wspomagania uczenia i nauczania języków obcych. Nie będą natomiast omawiane aplikacje do nauki języków obcych – głównie angielskiego – wbudowane w popularne urządzenia, gdyż każdy ich użytkownik może samodzielnie sprawdzić ich wartość, eksperymentując z nimi, oceniając jednocześnie ich przydatność do własnych i indywidualnych potrzeb.

Dlaczego technologie mobilne w edukacji?

Zainteresowanie technologiami mobilnym w celu uczenia się języków obcych rozpoczęło się w końcu lat 90. ubiegłego stulecia wraz z powszechnym dostępem do telefonów komórkowych. Raport zatytułowany „2010 Horizon report” przewidywał, że do końca 2013 roku technologie mobilne będą miały miejsce w głównym nurcie edukacji, wydaje się jednak, że przynajmniej w Polsce ten czas będzie dłuższy, choć obecnie młodzi ludzie już wykazują niezwykle przywiązanie do swoich urządzeń mobilnych (stanowią one dla nich także symbol społecznego statusu). Dlatego wyzwaniem dla edukacji jest skorzystanie z technologii, która jest bliska zarówno uczniowi, jak i nauczycielowi, tym bardziej że wyniki Europejskiego Badania Kompetencji Językowych wskazują na bardzo niski poziom biegłości językowej polskich uczniów w posługiwaniu się językami angielskim i niemieckim po wielu latach uczęszczania na lekcje językowe w szkole. O ile nauczanie w szkole kładzie nacisk na umiejętności analityczne w uczeniu się, o tyle stosowanie technologii mobilnych zachęca do uczenia się przez doświadczenie, a przecież oba te sposoby są komplementarne. W literaturze przedmiotu (Kukulska-Hulme, Taxler 2007) podawane są zwykle następujące przyczyny zainteresowania technologiami mobilnymi w uczeniu się języków:

- indywidualizacja strategii uczenia się,
- personalizacja narzędzi i materiałów,
- wygodny dostęp w dowolnym czasie i miejscu pozwala zamienić „martwy czas”, np. czas dojazdu do szkoły lub pracy, na „czas uczenia się”,
- autentyczność reagowania na potrzeby edukacyjne,

- spontaniczność reagowania w momencie zainteresowania się czymś,
- interaktywność.

Powyższe przyczyny dotyczą głównie edukacji nieformalnej, pozaszkolnej. Wynika z nich wyraźnie, że uczenie się konkuruje z aktywnością życiową, kontaktami społecznymi, a u dorosłych z pracą zawodową. Nie należy jednak oczekiwać, że uczenie się języka zawsze wygra batalię o czas ucznia poza szkołą. To pobyt w szkole powinien być wypełniony intensywną nauką z wykorzystaniem najnowocześniejszych technologii, bo odpowiadają one natychmiast na pojawiającą się potrzebę uczenia się, rozwiązania problemu językowego. W edukacji formalnej dorosłych podkreśla się zmniejszenie uczestnictwa w kursach stacjonarnych, co jest szczególnie istotne, obowiązki zawodowe i rodzinne bowiem często uniemożliwiają dorosłym systematyczne uczęszczanie na stacjonarne zajęcia językowe.

Korzystanie z urządzeń mobilnych do nauki języków obcych wpływa także na koncentrację uwagi ucznia, oferując sekwencyjny dostęp do bardzo wielu zasobów w językach obcych. Ekran czytnika e-booka jest wypełniony wyłącznie tekstem, bez obrazków – jak w książce. Na małym ekranie zmieści się niewiele informacji – to celowy zabieg projektantów, polegający na jak najlepszym wykorzystaniu powierzchni interfejsu, co sprzyja koncentracji podczas nauki na jednym zadaniu. Porównanie strony A4 podręcznika językowego, która wygląda jak puzzel, którego kawałki nie zawsze do siebie pasują, z dość jednolitą treścią małego ekranu urządzenia mobilnego ilustruje jego wpływ na koncentrację uwagi ucznia. Kartka może bardziej rozpraszać, ekran – koncentrować uwagę na jednym zadaniu w jednym czasie, natomiast zasoby do korzystania sekwencyjnego są, dzięki Internetowi, właściwie nieograniczone.

W rozważaniach o stosowaniu technologii mobilnych w edukacji – w tym edukacji językowej – przywołuje się model SAMR (Substitution Augmentation Modification Redefinition – zastąpienie, rozszerzenie, modyfikacja, przededefiniowanie), który może służyć do opisu każdej technologii edukacyjnej zapewniającej:

- **zastąpienie** (*substitution*) – nowe narzędzia zastępują stosowane wcześniej do wykonywania tych samych zadań,
- **rozszerzenie** (*augmentation*) – technika nieznacznie usprawnia rutynowe czynności, np. automatyczne zapamiętywanie treści, automatyczne udostępnianie zasobów,

- **modyfikację** (*modification*) – technologie są używane do nowych zadań, które zmieniają sposoby uczenia się, np. praca grupowa podczas pisania jednego tekstu,
- **przededefiniowanie** (*redefinition*) – uczniowie tworzą samodzielnie, niezauważalnie dla siebie zupełnie nowe zadania i materiały dydaktyczne.

Ponadto synteza i ewaluacja – najwyższe sprawności myślenia według taksonomii Blooma mają większe znaczenie niż sprawności niższego rzędu, np. zapamiętywanie. Przykładem przededefiniowania może tu być wykorzystanie technologii mobilnych do współpracy międzynarodowej uczniów (Puentedura). Model ten może być także podstawą do ewaluacji roli technologii mobilnych w językowych zadaniach dydaktycznych.

Co wynika z badań?

Prowadzenie systematycznych i długofalowych badań edukacyjnych w sytuacji dynamicznych zmian techniki jest utrudnione, gdyż najnowsze urządzenia zastosowane na początku badania stają się mocno przestarzałe pod koniec np. dwuletniego cyklu badawczego. Czasochłonne opracowanie i raportowanie wyników powoduje, że w chwili publikacji odnoszą się one do sytuacji przeszłej – nieistniejącej już. Tak więc problem z badaniem stosowania technologii mobilnych do nauczania i uczenia się języków polega na tym, że technologie rozwijają się i zmieniają się szybciej, niż można zbadać efektywność ich stosowania w edukacji i opublikować wyniki.

Pomimo tych trudności, rezultaty przeprowadzonych w Wielkiej Brytanii, USA, Kanadzie, Chinach, Bangladeszu i Turcji badań wskazują, że technologie mobilne są efektywne ze względu na wygodę użycia, bardzo wspomagają samokształcenie językowe, szczególnie w zakresie słownictwa. W zakresie sprawności językowych wspomagają słuchanie i mówienie, a także pisanie i czytanie. Duże znaczenie ma graficzne wspomaganie uczenia się języka.

Dylematy: jaki sprzęt, system operacyjny i aplikacje?

Nauczyciel języka obcego, który chce stosować ze swoimi uczniami technologie mobilne, staje przed wieloma dylematami. Próba wprowadzenia technologii mobilnych do edukacji formalnej dzieci i młodzieży wymaga rozważenia wielu

czynników i uwarunkowań środowiskowych oraz organizacyjnych, które dotyczą przede wszystkim sprzętu. Rzadko zdarza się, że uczniowie mają jednakowy sprzęt. Termin „technologie mobilne” obejmuje przecież urządzenia od prostych telefonów komórkowych, poprzez tablety, do kompaktowych komputerów o znacznie lepszych parametrach technicznych niż komputery stacjonarne uważane za nowoczesne kilka lat wcześniej. Najczęściej klasa jest podzielona, część uczniów ma najpopularniejsze urządzenia firmy Samsung lub Apple albo inne, mniej popularne, albo uczniowie wcale nie mają sprzętu. Są to urządzenia osobiste uczniów, więc wykorzystanie ich w pracy grupowej jest sprawą niezwykle delikatną. Od sprzętu zależy system operacyjny Android lub iOS. Inne systemy (Blackberry, Palm, Symbian) różnych producentów są mniej popularne. Kolejna różnica dotyczy oprogramowania, w tym aplikacji ściśle związanych z nauczaniem językiem. Zdecydowanie najwięcej możliwości mają nauczyciele i uczniowie języka angielskiego. Następnym dylematem nauczyciela dotyczy wykorzystania dostępu do Internetu lub wyboru aplikacji, które nie wymagają połączenia z siecią. Kolejną decyzją dotyczy używania aplikacji do bezpłatnego pobrania lub komercyjnych – często do kupienia po stosunkowo niskich cenach. Następnym problemem dotyczy wykorzystania dostępnych dla uczniów urządzeń w klasie lub podczas samodzielnej pracy poza klasą. Jeżeli nieliczni uczniowie mają sprzęt, to raczej należy sugerować im pracę indywidualną. W każdej z powyższych przedstawionych sytuacji konieczne jest zadbanie o zaspokojenie potrzeb edukacyjnych wszystkich uczniów, bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Poniżej przedstawione zostaną propozycje wykorzystania technologii mobilnych w różnych kontekstach edukacyjnych.

Po podjęciu decyzji dotyczących sprzętu i wprowadzeniu rozstrzygnięć organizacyjnych nauczyciel staje przed dylematami dydaktycznymi, które opisuje model SAMR. Czy technologie mobilne mają tylko zastępować inne technologie, np. druk, komputery stacjonarne, a zadania językowe pozostaną takie same, czy technologie zdecydowanie zmienią rodzaj zadań dydaktycznych?

Stosowanie najprostszych telefonów

Najprostszym, choć dziś już właściwie historycznym przykładem zastosowania nawet prostego telefonu komórkowego do nauki języka obcego jest pisanie krótkich wiadomości tekstowych (SMS) w tym języku. Jeśli koszty wysyłki SMS-ów

przez dzieci mają znaczenie, wtedy ćwiczenie pisania SMS-ów można wykonać na kartce, np. z narysowanym telefonem. Nauczyciel może też zaproponować uczniom posiadającym telefon komórkowy czasową lub stałą zmianę języka interfejsu telefonu w celu opanowania słownictwa w języku obcym.

Stosowanie zaawansowanych urządzeń mobilnych z dostępem do Internetu

Dostęp do Internetu w urządzeniu mobilnym stanowi dużą zmianę jakościową w możliwościach wspomagania uczenia się języka, gdyż otwierają się zasoby językowe *online*, takie jak słowniki, translatory, serwisy z materiałami interesującymi ucznia oraz portale społecznościowe przeznaczone do wspierania uczenia się języków, np. *Live-Mocha* lub *busuu*. Natomiast aplikacja *Socrative*, która zapewnia interakcje nauczyciela i uczniów w wirtualnej klasie, także wymaga połączenia z Internetem. Nauczyciel pisemnie zadaje pytania, np. sprawdzające rozumienie czytanego lub słuchanego tekstu, umieszczone w swoim panelu, uczniowie zalogowani do właściwej klasy odpowiadają, używając swoich urządzeń mobilnych. Nauczyciel, widząc natychmiast odpowiedzi uczniów, decyduje, czy powinien poświęcić na wyjaśnienia i dodatkowe ćwiczenia więcej czasu, czy może przejść do następnych zadań językowych. Aplikacja ta znakomicie zastępuje dość kłopotliwe w użyciu i kosztowne systemy zdalnych odpowiedzi, czyli klikery.

Kształcenie sprawności językowych

Uwaga nauczyciela i ucznia języka obcego skoncentrowana jest głównie na sprawnościach językowych oraz na języku jako systemie. Najważniejsza podczas uczenia się jest aktywność ucznia oraz jego przekonanie o możliwości osiągnięcia sukcesu. Dlatego poniżej zostaną przedstawione możliwości technologii mobilnych i wybranych aplikacji, które służą do wspomagania uczenia się języków obcych. Wspomaganie uczenia się języków nie oznacza, że ćwiczenia i treści językowe można przenieść na urządzenia mobilne bezpośrednio z podręcznika na papierze lub z multimedialnych CD przeznaczonych do nauki na dużym ekranie. Treści językowe w urządzeniach mobilnych są jakościowo inne z powodu ograniczenia np. wielkością ekranu. Nie ma „rozpraszaczy” uwagi w krótkiej chwili, są natomiast sekwencyjne „ścią-gacze” uwagi.

• Czytanie i słuchanie mobilne

W uczeniu się języków na szczególną uwagę zasługują e-booki i audiobooki. Praktyka czyni mistrza, więc im więcej uczeń czyta w obcym języku, tym lepiej go opanowuje, tym większy ma zasób słownictwa, a struktury gramatyczne przyswaja w sposób podobny do opanowywania języka ojczystego. Czytniki e-booków, np. Amazon Kindle, mają przygotowane dodatkowe słowniki, które pozwalają na natychmiastowe wyświetlenie definicji nieznanego słowa. Tablet jest także wygodnym urządzeniem do czytania, jego waga jest mała w porównaniu z ciężkimi książkami drukowanymi. Czytanie w języku obcym przyspiesza uczenie się go u wzrokowców i osób lubiących czytać, głównie w zakresie rozumienia tekstu czytanego, ma także wpływ na zakres słownictwa i na poprawność językową.

Słuchowcy i uczniowie chcący wprawić się w rozumieniu ze słuchu odniosą korzyści z używania audiobooków odtwarzanych przez wiele urządzeń. Urządzenia mobilne obsługują pliki audio w różnych formatach. Podobnie jak w przypadku czytania, im więcej słuchamy, tym więcej rozumiemy. Ponadto słuchanie poprawia także sprawność mówienia w zakresie wymowy i intonacji.

Zarówno e-booki, jak i audiobooki, które są odtwarzane na specjalnych czytnikach i odtwarzaczach lub na tabletach, służą raczej pracy indywidualnej. Rola nauczyciela polega głównie na zachęcaniu ucznia do ich używania w konkretnym celu.

Uczeń może dokumentować we własnym portfolio pracę nad językiem z materiałami z książek, stron internetowych, mediów i urządzeń mobilnych. Ma swobodę wyboru strategii i treści uczenia się, a zainteresowanie nauczyciela i możliwość prezentacji portfolio koleżankom i kolegom stanowi nagrodę za wykonaną pracę indywidualną. Zadaniem nauczyciela jest też systematyczne przeciwdziałanie zniechęceniu ucznia do nauki języka obcego. Jedną z form zachęty może być wskazywanie strategii uczenia się z wykorzystaniem urządzeń mobilnych, np. poprzez polecenie przeczytania lub wysłuchania krótkiego fragmentu, a następnie skorzystanie ze słownika lub tłumacza albo wersji pisanej wysłuchanego fragmentu. Drugie i kolejne czytanie lub słuchanie są zwykle znacznie łatwiejsze i przyjemniejsze – co już stanowi nagrodę dla ucznia. Poczucie sukcesu motywuje go do dalszego wysiłku. Nauczyciel może dalej wzmacniać system nagrody

swoimi działaniami, podkreślając jednocześnie, że jednokrotne „spotkanie z tekstem” nawet poprzez urządzenie mobilne nie jest wystarczające do nauczenia się języka w tym tekście zawartego. Do wspomagania rozumienia tekstu słuchanego przydają się podcasty oferowane w aplikacjach, np. British Council: *LearnEnglish Elementary Podcasts* oraz aplikacje wideo *LearnEnglish Audio & Video*.

Bardzo interesująca jest aplikacja *IELTS Skills* firmy Macmillan, w której tekst na ekranie znika w zadanym wcześniej tempie (3 prędkości do wyboru), wymuszając synchronizację tempa czytania z tempem znikania. Znikanie tekstu przeczytanego (lub nie) jest o tyle niezwykle, że nigdy nie zachodzi podczas czytania tekstu drukowanego na papierze.

Dla uczniów zainteresowanych muzyką popularną słuchanie piosenek i czytanie ich tekstów w języku obcym podnosi poziom biegłości języka, gdyż uczniowie chętnie uczą się tekstów ulubionych piosenek na pamięć. Wielokrotne słuchanie piosenek po przeczytaniu na wstępie tekstów pomaga zapamiętać słowa i struktury. Aplikacja wyświetla słowa piosenki podczas jej grania.

Do wspierania rozwoju obu sprawności – czytania i słuchania jednocześnie – przydatne są aplikacje zamieniające tekst na mowę. Przykładowa aplikacja wielojęzyczna to *ivona.com*. Wpisanie lub wklejenie tekstu w języku obcym pozwala na wysłuchanie go. Aplikacje, które podświetlają aktualnie czytany głośno tekst, pomagają skoncentrować uwagę na wybranych fragmentach.

• Mówienie

Podstawą mówienia w języku obcym jest opanowanie mikrosprawności polegających na dokładnym powtórzeniu rozpoznanych pojedynczych dźwięków lub ich sekwencji, czyli ma ścisły związek ze słuchaniem oraz zapisem graficznym dźwięków systemu językowego, czyli czytaniem. Ciekawym doświadczeniem dla ucznia może być praca/zabawa z aplikacją *Dragon dictation*. Jest to aplikacja zamieniająca mowę na tekst. Wymaga pewnego dostrojenia do użytkownika. Uczeń może zobaczyć zapis tekstu, który został rozpoznany jako jego wypowiedź ustna. Wynik najczęściej budzi duże zdziwienie uczniów. Zadaniem nauczyciela jest zachęcanie do podejmowania kolejnych prób, aż do osiągnięcia sukcesu. Do ćwiczeń wymowy może służyć także włączenie *Google voice*. Natomiast *Screenchomp* oprócz treningu mówienia pośredniczy w interakcjach społecznych.

Aplikacja *Sounds: The Pronunciation* wydawnictwa językowego Macmillan stwarza warunki do ćwiczenia wymowy angielskiej.

• Słownictwo

W uczeniu się języków obcych podstawową sprawą jest opanowanie słownictwa. Aplikacje zawierające słowniki jedno- lub wielojęzyczne są niezbędne zarówno do pracy na lekcji językowej w klasie, jak i do pracy indywidualnej ucznia. Możliwość natychmiastowego wyjaśnienia znaczenia, poznanie przykładów użycia słowa zdecydowanie przyspiesza uczenie się słów w języku obcym. Zakaz używania słowników mobilnych na lekcji językowej poważnie utrudnia naukę języka obcego, gdyż uczeń jest przyzwyczajony do natychmiastowego sprawdzania znaczenia słów w osobistym słowniku. Niezwykle jest przekształcenie się opasłych tomów słownika drukowanego w aplikację w spersonalizowanym urządzeniu mobilnym dostępnym w każdej chwili. Jednocześnie zanika użycie słowników na dyskach CD. Przykładowo, najlepsze, choć często komercyjne aplikacje słownikowe tworzone są przez firmy leksykograficzne: *Oxford Dictionary app*, seria słowników Longmana, *Audio Cambridge Advanced Learner's Dictionary* czy słowniki *Langenscheidt* dostosowane są do różnych mobilnych systemów operacyjnych. W przypadku słowników warto zadbać, aby dostęp do nich nie wymagał połączenia z Internetem.

Miłośnicy kart do uczenia się słownictwa w języku obcym znajdują przyjemność w korzystaniu z *Gengo* na iPhone'a i *Ankidroid* na Androida, a wielojęzyczne *Byki* poza pojedynczymi słowami pomogą uczyć się krótkich fraz. W grze *60 Second Word Challenge* uczeń uzupełnia luki w zdaniach o zakupach, żywności, a także w przydatnych idiomach i wyrażeniach.

Do wspomaganie uczenia słownictwa w m-edukacji formalnej, wyposażonej w platformy do zarządzania uczeniem się i nauczaniem mobilnym, uczeń otrzymuje (przykładowo) z platformy obsługującej kurs kilka razy dziennie sekwencję czterech MMS-ów, zawierającą: klip graficzny lub wideo ze słowem napisanym i powiedzianym, definicję słowa, ilustrację graficzną, wyrażenie (pisane i mówione), w którym występuje słowo.

• Gramatyka

Najnowsze tendencje metodyczne wskazują, że gramatyka przyswajana jest najlepiej razem ze słownictwem w interesującym ucznia tekście.

Tak więc wszystkie ćwiczenia sprawności językowych i przydatne do tego aplikacje przedstawione powyżej pomagają zapamiętać wyrażenia w kontekście. Proces przyswajania gramatyki języka obcego w tekście mówionym jest podobny do naturalnego przyswajania gramatyki języka ojczystego przez małe dzieci, natomiast ćwiczenia lepiej jest wykonywać, przynajmniej na razie, na tablecie lub na komputerze z większym ekranem. British Council oferuje liczne aplikacje do nauki gramatyki kompatybilne z iTunesem. Popularna książka Raymonda Murphy'ego „*English Grammar in Use*” (Cambridge University Press) jest także wydana jako aplikacja. Miłośnicy gier skorzystają z aplikacji *Johnny Grammar's Quizmaster* na Androida.

CLIL – zintegrowane nauczanie językowo-przedmiotowe

Uczniowie zainteresowani różnymi przedmiotami będą z przyjemnością korzystać z obcojęzycznych aplikacji edukacyjnych przeznaczonych do uczenia się różnych przedmiotów, np. matematyki, geografii, biologii, muzyki, sztuki, będą uczyli się przedmiotu, który lubią, przy okazji ucząc się języka obcego. Długą listę aplikacji przedmiotowych i różnych programów w języku angielskim dodatkowo podzieloną według taksonomii Blooma można znaleźć na stronie Kathy Schrock <http://www.schrockguide.net/bloomin-apps.html>.

Twórcy aplikacji prześcigają się w rekomendowaniu ich jako wspomagających rozwój poznawczy ucznia. Są wśród nich zarówno aplikacje bezpłatne, jak i komercyjne.

Mobilne przenoszenie edukacji językowej na poziom R

Analiza aplikacji z zastosowaniem kategorii SAMR wskazuje, że większość aplikacji do nauki języków znajduje się na poziomie S lub A. Wśród nich są zarówno przenoszone do aplikacji popularne książki wydawnictw językowych, jak i aplikacje upowszechniane pod hasłem przygotowania do egzaminów: gimnazjalnego i matury. Utrwalają one poziom S. Można przypuszczać, że przyswojony materiał językowy zniknie z pamięci ucznia z chwilą usunięcia aplikacji z urządzenia mobilnego, czyli następnego dnia po egzaminie. Poziom R może zostać osiągnięty podczas korzystania z technologii mobilnych w pracy projektowej, najlepiej z partnerami zagranicznymi,

aby język obcy był jedynym środkiem komunikacji między uczniami, albo poprzez stworzenie uczniom warunków do samodzielnego i kreatywnego tworzenia treści uczenia się z wykorzystaniem mobilnych aplikacji. Metodyka nauczania języków na tym poziomie nie jest zwykle wspierana przez wydawnictwa językowe, chociaż pojawiają się pierwsze nowości, np. Pearson zachęca nauczycieli korzystających z tych samych podręczników w różnych krajach do podejmowania współpracy z udziałem uczniów.

Jeśli chodzi o tworzenie własnych materiałów dydaktycznych, urządzenia mobilne ułatwiają np. komponowanie historyjek obrazkowych z fotografiami własnej miejscowości, następnie podpisywanie fotografii od najprostszych angielskich *This is a school, This is a shop, This is a church* i dogrywanie do nich własnego głosu w aplikacji *Audacity* (na iPada i Androida), co zachęca do ćwiczenia mówienia w obcym języku. Poprawność wymowy wesprze wspomniana już wcześniej *ivona.com*. Dla dzieci zaś, do tworzenia cyfrowych opowieści, nadaje się aplikacja *StoryKit*. Podobnie, używając prostych zdań i aplikacji, można zbudować historyjkę, np. o zwierzaku domowym, żywności, zasadach bezpieczeństwa na drodze i w Internecie. Wraz ze wzrostem biegłości językowej opis staje się coraz bardziej spójny i rozbudowany językowo. Nastolatki, zainspirowane przez nauczyciela, chętnie wymieniają się z rówieśnikami z zagranicy informacjami o zainteresowaniach i problemach w edycyjnych serwisach społecznościowych¹ lub w programie eTwinning i tworzą własne materiały dydaktyczne poprzez rozwiązywanie ważnych dla nich problemów językowych.

Wraz ze wzrostem znajomości języka rośnie możliwość wykorzystania tekstów autentycznych, które są przeznaczone dla rodzimych użytkowników języka obcego, dostępnych w urządzeniach mobilnych. Prawie dorosłych nastolatków o zawnansowanej znajomości języka mogą zainteresować aplikacje serwisów informacyjnych, np. BBC lub CNN.

Varia

W zależności od potrzeb i zainteresowań ucznia przydatne mogą być aplikacje wspomagające sprawności wymagane podczas wybranych egzaminów, np. IELTS. Język potrzebny w pracy znajduje się w aplikacjach *Conversation English*,

English at Work i *Learning English with the New York Times*. Aplikacje lokalizacyjne pozwalają uczniowi na przygotowanie, a potem nauczanie się w języku obcym instrukcji dojścia np. z domu do szkoły.

Ciekawostki językowe

Popularność aplikacji edukacyjnych spowodowała powstanie interesujących neologizmów angielskich, które wykorzystują cząstkę *app-*. I tak używa się, nieco jeszcze humorystycznie:

apptivities zamiast *activities* – zadania, *apptastic* zamiast *fantastic* – wspaniały, *APPetite for learning* – apetyt na uczenie się – z wyróżnionymi literami APP na początku.

W języku polskim *appwiczenia* zamiast ćwiczeń, lub *apptastyczne* zajęcia językowe są raczej bez szans na powszechną akceptację. Ale w przyszłości może się to zmienić ☺.

Uwagi krytyczne o technologiach mobilnych

Aplikacje mobilne są, w obecnej chwili, przedstawiane w wielu miejscach jako narzędzie rozwiązujące większość problemów edukacji – w tym także językowej. Jednak wspomogą one uczenie się języków tylko tych uczniów, którzy chcą się uczyć. Część populacji (zwykle mężczyźni i chłopcy) będzie zachwycona nowymi gadżetami, których struktura może być czasami podobna do znanych jej wcześniej i lubianych gier oraz materiałów rozrywkowych. Dla drugiej części populacji (zwykle kobiety i dziewczęta) interakcja z komputerem, nawet jeśli jest to osobiste urządzenie mobilne, jest znacznie mniej atrakcyjna, bardziej skorzystają więc z możliwości komunikacyjnych i zasobów wspomagających uczenie się.

Dobłą tendencją jest powiększenie się ekranów tabletów, gdyż czytanie małych liter z małych wyświetlaczy nie jest ani wygodne, ani zdrowe dla oczu. Wydaje się, że aplikacje zamieniające mowę na tekst, służące do sterowania urządzeniami mobilnymi głosem staną się wkrótce powszechne.

Technologie mobilne zadomowią się w edukacji formalnej, bo ani telefon, ani komputer przytwierdzony do kabla łączącego go ze ścianą nie

¹ Wielu nauczycieli może mieć uzasadnione obawy dotyczące ochrony prywatności uczniów w najpopularniejszych mediach społecznościowych.

wrócą do niej ponownie, konieczne staje się więc uwolnienie edukacji od wielu dawnych uwarunkowań, jednak z zachowaniem pryncypiów i podstawowych wartości. Indywidualizacja uczenia się wraz ze stopniowym odejściem od analitycznego nauczania języków obcych na rzecz uczenia się przez doświadczenie, które uwzględnia cechy i zainteresowania ucznia oraz przechodzenie na wyższe poziomy sprawności myślenia podczas wykonywania zadań szkolnych, stawia poważne wyzwania także przed powszechnymi systemami oceniania – aby wspierały, a nie hamowały rozwój uczniów i edukacji. Chociaż wiele osób o testocentrycznym nastawieniu może widzieć w technologiach mobilnych zagrożenie dla wartości edukacyjnych, które uważają za istotne.

Na koniec należy wskazać na potrzebę uwrażliwiania uczniów na bezpieczeństwo korzystania z urządzeń mobilnych na ulicy, gdyż coraz więcej ofiar wypadków drogowych to osoby ze słuchawkami podłączonymi do przenośnego sprzętu.

Podsumowanie

Niewątpliwie technologie mobilne zmieniają techniki samokształcenia oraz uczenie się indywidualne języków obcych. Łatwa, właściwie nieustanna, dostępność zasobów obcojęzycznych w urządzeniach osobistych oraz aplikacji ułatwiających ćwiczenie sprawności językowych wspomaga uczenie się tych języków pod jednym najważniejszym warunkiem – jeśli uczeń chce się uczyć. Rośnie więc znaczenie indywidualnych strategii uczenia się języków oraz systemu nagradzania za wytrwałość w uczeniu się. Warto też tworzyć z wykorzystaniem technologii mobilnych warunki do kształcenia wyższych umiejętności myślenia wskazanych przez Blooma.

Ponadto technologie mobilne rozszerzają zakres wyboru materiałów do nauki języków obcych oraz stosowanych strategii. W uczeniu się języków dużą rolę odgrywają przyzwyczajenia uczących się. Może okazać się, że podobne zadanie do ćwiczenia słownictwa, gramatyki lub sprawności językowych zostanie wybrane przez konkretnego ucznia do wykonania na kartce, na dużym ekranie komputera lub w aplikacji urządzenia mobilnego. Albo osoba przyzwyczajona do częstego używania słownika mobilnego z trudem i niechęcią skorzysta ze słownika drukowanego.

W klasie decydujący głos należy do nauczyciela. To on ustala, które z opisanych powyżej aplikacji i technik dydaktycznych mogą natychmiast znaleźć zastosowanie podczas lekcji językowych, a które posłużą jako materiał dodatkowy. To nauczyciel może doradzić uczniom, jak korzystać z mobilnych technologii oraz poprzez nagrody wspierać ich wytrwałość i zainteresowanie nauką języków obcych.

Liczba aplikacji edukacyjnych bardzo szybko rośnie. Nauczyciele i uczniowie wymieniają się ich nazwami. Sytuacja ta przypomina drugą połowę lat 90. ubiegłego wieku, kiedy pomiędzy nauczycielami języków obcych krążyły listy z adresami polecanych do nauki języków stron internetowych, a samodzielne wyszukiwanie zawsze pozwalało znaleźć nowe interesujące zasoby. Dlatego kończąc, zachęcam do nieustannego poszukiwania nowych aplikacji mobilnych do uczenia się i nauczania języków – szczególnie tych, które powstaną pomiędzy czasem napisania a czasem opublikowania tego tekstu, a także do krytycznej ewaluacji ich przydatności – na wszystkich poziomach SAMR. Należy jednak pamiętać, że używanie technologii mobilnych do uczenia się języka to nie jest tylko stosowanie aplikacji, lecz także otwarcie na nowe możliwości współdziałania i komunikacji. Dlatego zachęcam również do stosowania technologii mobilnych w szkolnej współpracy międzynarodowej w językach obcych. Bowiem porozumienie z rówieśnikami w języku obcym najsilniej zachęca nastolatków do dalszej nauki języków.

Na koniec warto przypomnieć, że uczniowie nie zawsze uczą się tego, czego nauczyciele uczą w klasie, natomiast zwykle szybko przejmują nauczycielskie postawy. W kontekście wykorzystania technologii mobilnych w nauczaniu języków obcych uczniowie i nauczyciele są w podobnej sytuacji. Dla uczniów obcy jest język, dla nauczycieli często obce są technologie mobilne. I jedni, i drudzy często nie wiedzą, jak poruszać się w nieznanym dla siebie środowisku, które druga strona zna znacznie lepiej. Warto więc odpowiedzieć sobie na pytanie: Czy chciałabym, aby moim uczniom tak chciało się uczyć języka obcego, jak mnie się chce uczyć nowych technik dydaktycznych, w których wykorzystuje się technologie mobilne?

Doktor **Elżbieta Gajek** jest adiunktem w Instytucie Lingwistyki Stosowanej na Uniwersytecie Warszawskim.